

Iránytű és térkép kell az előrehaladáshoz

Csaba László: Csodát tenni nem lehet, de lendületet vehetünk a pénzügyi viharok elcsendesülése után

2011. június 6.

Szabó Anna

Pénzügyi kényszerhelyzetet örökölt a kormány, és az euróövezet egyes államainak adósságválsága miatt az idei esztendő is a napi túlélésről szól – nyilatkozta lapunknak Csaba László akadémikus, aki szerint ebben a helyzetben még korai lenne belevágni a nagy átalakításokba.

– A kormány első éve legnagyobb tranzakciós ügyletének számító Mol-részvénypakett visszavásárlása ön szerint bombaüzenet vagy időszerűtlen lépés volt?

– Nem szokványos tőzsdei üzletről van szó, melyben nagypolitikai és stratégiai megfontolások domináltak. Piaci szempontból magasabb áron vettük vissza, mint amennyiért eladtuk, ám ha a tartósan magas olajárak stratégiai jelentőségét vesszük figyelembe, akkor középtávon megérheti, de ezt csak öt-tíz év múlva fogjuk megtudni. Ha nagypolitikai döntésként értelmezzük, akkor a tranzakciónak három eleme van: az orosz tulajdonszerzés és szavazati jog megakadályozása, ezzel kivettek egy tüskét a magyar–orosz kapcsolatokból. Másrészt a kormány mindig fontosnak tartotta az energiaszektor és annak az árképzését, a vétel ebből a szempontból érthető. A harmadik elem a privatizáció lezárása és az állami tulajdonszerzés fontossága, amit Fellegi Tamás nemzeti fejlesztési miniszter már eddig többször is hangsúlyozott. A vétel az államadósságot növeli, ám a költségvetési hiányt nem, márpedig a piacok inkább ez utóbbira figyelnek. Az államadósság-plafon alkotmányban rögzítésébe és a konvergenciaprogramban foglalt államadósság-csökkentésbe mindenesetre nemigen illeszkedik bele.

– Ön az utóbbi időben számtalan kritikát fogalmazott meg a kormány eddigi gazdaságpolitikájáról, arra is többször figyelmeztetett, hogy most a legelső szempont a nemzetgazdaság egyensúlyának megőrzése, amely minden mást maga alá rendel. Sikerül ezt a célt teljesíteni?

– A magyar állampapírokat lejegyezték, a forint árfolyama stabilizálódott, valamint az állampapírok kamatszintje is mérséklődött, emellett a durva kisiklásokat is meg lehetett előzni. Senki nem vonhatja kétségbe, hogy 2010-ben pénzügyi kényszerhelyzet volt, idén pedig az a feladat, hogy ne kerüljünk egy csoportba az adósságválságba sodródott három európai állammal. A kormány megalakulása óta a görög, az ír és a portugál válság mindent felülír, és a kialakult kényszerhelyzetben az ország finanszírozhatóságát kell biztosítani. Most a válságkezelés és a stabilitás a legsürgősebb feladat, vagyis a napi túlélést kell biztosítani. Az egyik hétről a másik hétre való evickélés egész Európára jellemző, így minket sem kerülhet el. Ebben a helyzetben az igazán nagy ívű, távlatos reformok elindításának az esélye csekély. Amikor a túlélés a tét, akkor a rövid távú szemlélet mozgatja a piacokat, ez azonban nem jelenti azt, hogy ne kellene következetesen dolgozni a nagyszabású átalakításokon, mert vélhetően 2013-ra elmúlik a fejetlenség és addigra kész tervekkel kell előállnunk. Mindez időt vesz igénybe, mert egy közoktatási vagy egy egészségügyi reformon nem egy ötfős bizottság dolgozik valahol a József nádor téren elzárva, hanem széles körű egyeztetéseket jelent. Nem értek egyet azokkal, akik szerint a kormány késlekedik és lassú. Pont fordítva gondolom: néha át is esnek a ló másik oldalára, lehetnének egy kicsit megfontoltabbak az egyéni képviselői indítványokkal, akkor talán kevesebbet kellene módosítani a törvényeket.

– *A Széll Kálmán-tervben szereplő pénzügyi szigorításokkal és a szociális támogatások korlátozásával kapcsolatos intézkedések közül melyeket tartja szükségesnek, illetve elkerülhetőnek?*

– Azt, hogy a szociális kiadásokhoz hozzá kell nyúlni, az összes nemzetközi szervezet, a jegybank, illetve a számvevőszék is 2004 óta folyamatosan hangsúlyozza. Ezekre többet költeni nem lehet. A mérték a fontos, vagyis az, hogy mennyi idő alatt és milyen kiegészítő intézkedésekkel együtt vonnak el forrásokat. Jó példa erre, hogy a rendvédelmi egy olyan országban tüntetnek, ahol a közbiztonság rossz és az intézkedések jelentős része társadalmi érdekeket sért. Ha tehát úgy gondoljuk, hogy a szolgálatukra az elkövetkezendő néhány évben a szokásosnál is nagyobb szükség lesz, akkor nem biztos, hogy rajtuk kell kezdeni a takarékoskodást. Vannak még máshol is tartalékok a közigazgatásban, az állami vállalatoknál vagy az adósságszolgálatnál. A pénzügyi szigorítás legfontosabb kérdése, hogy az adott terület működőképességét növeli-e, annak révén a működőképességet megalapozza-e. Az éljünk inkább munkából mint segélyből elvvel nyilván nem lehet vitatkozni, azt azonban

figyelembe kell venni, hogy csökken a munkahelyek száma, és az általános iskolából jelentős részben képzetlen, illetve motiválatlan emberek kerülnek ki. A közmunkaprogramokat ráadásul azoknak szánják, akik nehezen bírhatók rá a rendszeres munkára. Ehhez képest a felsőoktatás átalakításával van elfoglalva a kormány, amin kétségkívül sokat lehetne javítani, de az állástalanok széles rétegei nem az egyetemi végzettségűek közül kerülnek ki. Azt is tudomásul kell venni, hogy az eddig segélyezették előbb-utóbb úgyis a közös kasszából fognak részesülni, igaz, más jogcímenek, mert valamilyen módon mégis a közösségnek kell eltartania azokat, akik például tíz éve nem dolgoztak. Félő, hogy sok területen nem hozhat semmit az átszervezés, főként a működőképesség terén. A megszorítások pedig eddig sem jelentettek kiutat, ebbe a zsákutcába nem érdemes bemenni.

– *Korábban azt nyilatkozta, hogy az embereknek fogalmuk sincs, kiket lehet ma Magyarországon munkára bírni. Lesz elég közmunkaprogram és hadra fogható munkaerő?*

– Mindkettőben kételkedem. A megelőző húsz évben létrejött társadalmi kompromisszumon nehéz lesz változtatni. A rendszerváltáskori békés átmenet ára többek között az volt, hogy az addig dolgozó lakosság jelentős része eltűnt a munkaerőpiacról, és vagy nyugdíjba menekült, vagy kikerült a rendszerből. Ezt valamiképpen a köznek kellett eddig is finanszírozni, miközben a feketegazdaság ellen pusztán a szabályozás módosításával kevés hatékonysággal lehet fellépni. A társadalom alsó 30 százalékának nehezen lehet majd állásajánlatot tenni a jelenlegi bérszínvonal mellett. Összefoglalva: mind a kereslet, mind a kínálat oldaláról súlyos korlátokat látok az előtt, hogy a közfoglalkoztatás százezres nagyságrendben, tartósan munkát tudna biztosítani. A munkahelyeket a magánszférától kellene inkább remélni.

– *Nemrég úgy fogalmazott, hogy négy év elveszhet a magyar gazdaságpolitika számára. Mit értett ezalatt?*

– Benne van a pakliban, hogy ebben a kormányzati ciklusban sem történhet meg az a jelentős áttörés, amelyre a magyar társadalom 2002 óta vár. Csodát tenni nem lehet egy év alatt, de ha az infláció, a jövedelmek állami újraelosztásának csökkentése és az államadósság leépítése ügyében sikerül előrelépünk, akkor lendületet vehetünk. Bár a kormányt eddig lekötötték a nemzetközi pénzügyi viharok és az elmúlt nyolc év bűnei, illetve bűnügyei, mégsem vinne előre, ha működési modellé válna a rögtönzések politikája. Közel egy évtized alatt

felhalmozódott strukturális problémahalmazt csak megegyezéssel lehet megoldani. Most iránytű és térkép kell az előrehaladáshoz.